

Oponentní posudek dizertační práce

Ing. arch. Radmily Vraníkové

SOUČASNÉ MOŽNOSTI REGENERACE VEREJNÝCH 'PROSTORU V PANELOVÝCH SÍDLIŠTÍCH

Školitel: Prof. Ing. arch. Jan Koutný CSc,

Dizertace je mírně nadstandardní svým rozsahem 110 stran textu se seznamem zdrojů, citací, obrázků, grafů a úvodních formalit. Je doplněna 17 stranami příloh konkrétních projektů regenerace volných prostorů panelových sídlišť, z nichž některé vypracovala autorka. Práce je výsledkem pečlivého shromáždění, vyhodnocení a přepracování údajů týkajících se zvolené problematiky. To je také vyjádřeno v názvu a pak i v celé realisticky pojaté koncepci dizertace. Ta realnost však spočívá právě jen v uvedených současných možnostech – nikoliv v nezbytnostech perspektivních, vývojových tendencí dalšího vývoje volných prostorů panelových sídlišť. U tak kvalifikovinného shromáždění dosavadních průzkumů a faktů chybí alespoň naznačení – úvahy o dalším vývoji. Neboť životnost vlastních panelových bytových domů se – zejména zateplením prodloužila údajně na 120 roků – snad i více, ale i méně. Při stáří těchto domů cca 25 – 60 let a při možnostech dalších prodlužovacích kūr (a tradiční oblibě činžákového bydlení) je to perspektiva, která si vyžádá nejen prostou extrapolaci dosavadních vývojových trendů veřejných prostorů, a konstrukčních úprav domů, ale i zásadnějších změn způsobu života ve venkovních prostorách kolem nich. Autorka o nich totiž uvažuje stále jen v kontextu s athénskými ideami funkcionalistického pojetí urbanizmu bydlení: všechny venkovní prostory jsou veřejné s dostatkem oslunění i bytů v nižších podlažích, s dobře provětrávanými prostory veřejné zeleně a dalších funkčních ploch. Podstatná část anonymity a neupravenosti prostor sídlišť, které jsou spravovány z veřejných rozpočtů obcí, spočívá v naprosté absenci prostorů soukromých, nebo alespoň polosoukromých – omezeně přístupných. Tento zdánlivě idealistický požadavek není tak zcela nereálný. V současné době je totiž většina bytů soukromých, v osobním vlastnictví. (Obce ČR dnes vlastní pouze 700 tis. bytů). Vlastníci bytů dnes spravují polosoukromým způsobem i společné prostory domů, ale již i předzahrádky mezi domem a chodníkem. Vytváří si tak přirozený intimní vztah k blízkému okolí vlastních bytů. (Autorkou uvedený altán, postavený iniciativně vlastníky je vlastovkou takových tendencí). Dosavadní formy bydlení od rodinného až po uzavřené bloky 19. stol. takové pohodové venkovní prostory vytvářely. Obec je nemusela udržovat. A zdá se, že postupnou regenerací, revitalizací, humanizací apod. panelových sídlišť bude možno takto částečně upravit. Právě nevelká sídliště na malých městech, tak jak je uvádí autorka, by mohla být zkušebním experimentem takového vývoje.

Tato kritická úvaha oponenta však přesahuje autorčinu vymezenou koncepci a proto ji hodnotím v daných limitech – podle zákonem určených kritérií:

1. Téma dizertace je nejen aktuální, ale dokonce módní. Početnost, ale i silný až brutální výraz panelových sídlišť, zejména v konfrontaci s historickými strukturami inspiruje nejen doktorandy, ale i teoretiky architektury a projektanty ke kritickému i tvůrčímu přístupu. Autorka prezentuje své ideje i projekty opatrně, ale realisticky – na malých sídlištích: Chropyně, Hulín, Kroměříž. Tam je situace jednodušší než na mnohatisícových sídlištích velkých měst. Mohla by se o nich alespoň komentářově zmínit, tak jako by mohla uvést poměrně četné dizertační i diplomové práce na toto téma.

Pozn.: Nedávno proběhla na FA VUT obhajoba vynikající dizertace iráckého doktoranda na téma prostorové syntaxe a srovnání vnímání 2500 let staré pěší zóny Damašku a 750 let zóny Brna bez odvahy takto posoudit okrajové, živé obytné zóny obou měst.

2. Metodicky je práce na dobré úrovni. Přes úvodní terminologii jsou kvalitně analyzovány zejména veřejné prostory a funkční plochy jako jejich komponenty. Proč jsou k regeneraci sídliště v Bystřici pod Hostýnem určeny jen prostory mezi deskovými domy a nikoliv u věžových nebo bodových domů? Obr. 17 ukazuje výrazně neekonomickou a z hlediska zabydlení příliš rozsáhlou centrální plochu. Dále jsou kvalitně analyzovány funkční plochy sídlišť. Všechny jen veřejné – osobní vztah k nim je problematický. Výrazným přínosem práce je analýza názorů obyvatel vybraných sídlišť na jednotlivé funkční prostory. Nicméně by tyto údaje mohly být srovnány s podobnými – na jiných zvláště velkých sídlištích. Tam se podobné dotazníkové průzkumy konaly z iniciativy sociologů. Platí předchozí výtka o malých modelových sídlištích, ale i porozumění omezeným silám autorky. Velké celky vyžadují celé týmy. Práce ústí ve tvůrčí metodiku regenerace veřejných prostorů s iniciativními návrhy, které však nepřekonávají soudobé poznatky, projekty a realizace.

3. Práce naplnila cíle vytýčené na str. 7. Otázkou je proklamovaná novost strukturálního členění veřejných prostorů sídlišť. Na uvedených modelech jde o kultivované, jen dotvoření stávajících struktur. Jako principiálně nová by mohla být uvedena např. v dnešních poměrech nereálná podzemní parkoviště a garáže, ale na ostravském sídlišti Poruba již studovaná.

4. V této práci není možno označit některou pasáž jako řešení vědecké problematiky. Jde o aplikaci a zobecnění plánovacích metod na konkrétní řešení volných území sídlišť. Přínosem je zpracování analýz názorů obyvatel na funkční prostory sídlišť.

5. Význam práce pro vědní obor –jak výše uvedeno je v sondě názorů uživatelů veřejných prostorů. To specifikuje autorka na str. 103 –4 s ambicí publikace metodické příručky, která by sloužila odborníkům i laické veřejnosti. Takový rozsah by nevyhovoval žádnému –buď pro přílišnou odbornost, nebo utilitární popularnost. Proto příručky raději dvě.
6. Formální úprava je nadprůměrná. Čtivé písmo, instruktivní grafika a dobré formáty atraktivních fotografií, ale hlavně graficky výrazné situace a projekty slibují možnosti budoucí příručky. Citace publikací a autorů by měly být správně uvedeny pod číslem textu pod čarou příslušné stránky.
7. I přes kritické výhrady uvedené v úvodu je práce na standardní úrovni, která dovoluje předpokládat další odborný růst autorky –zejména v úvahách a návrzích perspektivního vývoje veřejných prostorů sídlišť. Proto doporučuji dizertační práci k obhajobě a udělení titulu PhD.
- V Brně v listopadu 2012 Prof. Ing. arch. Mojmír Kyselka CSc.